

Johann Peter Bucher

**Avctoritate Rectoris Magnificentissimi Serenissimi Principis Ac Domini Dn.
Friderici II. Hassiae Landgravii, Reliqua Patriae Patris Clementissimi Viro Summe
Reverendo Et Celeberrimo Io. Engelharo Kahler S. S. Theologiae Doctori ...
Primario Fidelissimo Magistratvm Academicvm Eivsque Insignia D. XVII. Ivl. A.
MDCCLXXVII. Tradet ... Simvlqve De Divisione Statvum Imperii R. G. In Corpvs
Evangelicorvm Et Catholicorvm Et Legibvs Fvndata Et Vnitati Reipvblicae
Nostrae Non Repvgnante**

Rintellii: Typis A. H. Boesendahl, [1777]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1787368084>

Druck Freier Zugang

H. K - 2 (72.)

1. Zeller de partu sponsae legitimo.
2. Muzius de iuribus liber Sinceri Wahrenbergi Gussrausius de Polygamie
3. Schwimmer de academiciis omnium facu etatibus propter foribus; academia et studiois.
4. Hahn de iure imperii Germanici et Caesaris Majestati electoribus principibus, viris. singulari.
5. Gaffel de statu dignitate et praecedentia pontificum Romanorum, Imperatorum, regum, magnorum Ducum, Vicariorum, electorum, Archiepiscoporum, Cardinalium, patriarcharum, magistrorum Teutonicorum ordinis, episcoporum, Ducum, palatinorum, Landgravorum, marchionum, Burgraviorum, principum, praefectorum, Comitum, Baronum, nobilium, Doctorum, licentiarum, magistrorum, militum, civitatum imperialium et Hanseaticarum.
6. Hahn de processu judiciario. in Germania
7. a. b. Emminghaus de praecipuis feminarum iuribus. Spec. 1 et 2.
8. Wentenochleg de probanda temporis immemorialis praescriptione.
9. Von der Mühl de vniuersa Dissi in aufstellung der Ungläubigen.
10. Bucher de divisione statuum imperii R. G. in corpus evangelicorum et catholicorum et legibus fundata et unitati rei publicae nostrae non repugnante.
11. Schnaubert. de qualitate comitali placiti regii in imperio Rom. Germ. ad votum consilii imp. aulici de 6to Noobr. 1773.
12. Willius. de populo meliore et uberiore rerum ad hominem pertinentium cognitione non fraudando.
13. Walch de successione descendendum feudali.
14. Schöpfer de iure civili ius naturae determinante circa personas.
15. Ludwig de prerogatione investiturae. Insus Judicell.
16. Becker de natura ac indole correalis obligationis in genere tam, quam in specie ex delictis, praecipue quoad expensas.
17. Strus de testamentis principum imperii.
18. P. Müller de onere dotandi filias illustres patrum apanagiatorum.
19. Manzel an vasallus et quod aere alieno ^{parte} propter foris teneatur.
20. Manzel de creditore per legem et conventiones in eventus morositatis et concursus magis vel minus securo.
21. Manzel de causa debendi speciatim iuxta ius Hamburgense.
22. Von Gleditsch de iuribus X. X. X. und iustis Abfussung.
23. Schröder de classificatione usurarum in concursu ad art. 25. Part. 3.

Part. 1. Statut: Prodocti.

24. Rivinius de benigna doctorum interpretatione.
25. Ansel de collectis.
26. Ansel de administratione rei publicae.
27. Oerthling de vicariis imperii vacante folio.
28. Rengius. de nexu inter magistratum ac cives civitatum impe-
rii fundamento et effectu.
29. Schöpfer de matrimonio per substitutum contracto.
30. Stein selectiones juris controversiae.
31. van der Keerfel iura quae pendente bello hosti in hostem compe-
tunt.

10
AUCTORITATE
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DN. FRIDERICI II.

HASSIAE LANDGRAVII, RELIQUA
PATRIAE PATRIS CLEMENTISSIMI

VIRO SUMME REVERENDO ET CELEBERRIMO
IO. ENGELHARDO KAHLER

S. S. THEOLOGIAE DOCTORI ET PROF. PVBL. ORDIN.
PASTORI ECCLESIAE EVANGELICO - LVThERANAE
PRIMARIO FIDELISSIMO

**MAGISTRATVM ACADEMICVM
EIVSQUE INSIGNIA**

D. XVII. IVL. A. MDCCCCLXXVII.

TRADET

ET AD HVNC ACTVM
PROCERES ACADEMIAE SPECTATISSIMOS
HOSPITES OMNIUM ORDINVM ET DIGNITATVM
HONORATISSIMOS

GENEROSISSIMOS ET NOBILISSIMOS COMMILITONES
HVMANISSIME INVITAT

SIMVLQVE

DE DIVISIONE STATVVM IMPERII R. G.
IN CORPVS EVANGELICORVM ET CA-
THOLICORVM ET LEGIBVS FVNDATA ET
VNITATI REIPVBLICAE NOSTRAE
NON REPVGNANTE

DISSERIT

IOANNES PETRVS BVCHER

I. V. D. ET P. P. O. ACADEMIAE H. T. PRORECTOR.

RINTELII, TYPIS A. H. BOESENDAHL, ACAD. TYP.

10

ANNO DOMINI
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI
SERENISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI
DN. FRIDERICI II.
HASSIAE LANDGRAVI, ELECTORI
PATRIAE PATRIS CLEMENTISSIMI
INRO SVMMO REVERENDO ET CETERIS
IO. ENGELHARDO KAISER
S. S. THEOLOGICAL DOCTOR ET PROV. PAB. ORDIN.
IN FOM. RECTORIS EVANGELICO THEOLOGICAL
UNIVERSITATIS ALBERTINAE
MAGISTRUM ACADEMICUM
EIVSQUE INSIGNIA
IN HUIUSMODI ACADEMIA
TRADET
ET AD HANC ACADEMIAM
PROFECTUS ACADEMICAE RECTORIS
HOSPITIIS OMNIUM ORDINUM ET DELEGATIONUM
HONORABILISSIMOS
ORDINOSISSIMOS ET NOBILISSIMOS COMMISSARIOS
HUMANISSIMIS INVITAT
SINGULARI
DE DIVISIONE STATUUM IMPERII R. C.
IN CORPUS EVANGELICORUM ET CA-
THOLICORUM ET LEGIBUS EVANGELICIS ET
CATHOLICIS REVERBICAT NOSTRAE
NON REVENIANTE
DISESSIT
IOHANNES PETRVS BACHER
V. D. ET P. F. O. ACADEMICUS ET RECTOR
ALBERTINAE TYPI A. H. BOESSENDAL. ALB. 1791

§. I.

tatus & membra unius eiusdemque Reipublicae, salva nonnunquam eius unitate, tanquam unum unitis civium & voluntatibus & viribus compositum corpus agere cessant. Diversa inprimis si amplectuntur sacra, totum corpus politicum religionis ratione in duas pluresve partes, quarum quaelibet ob conscientiae libertatem jus habet mediaque religionem, quam profitetur, defendendi, dividi potest, alio nihilominus respectu unum tantum corpus efficientes. Tantum ergo abest,

A 2

ut

ut religionis diversitas unitatem tollat Reipublicae, ut homines potius diversis addicti sacris, si modo sibi invicem naturalia humanitatis officia non denegent, coniunctis viribus felicitati suae prospicere possint. Quodlibet vero horum corporum religionis ratione separatorum quoad vota & exinde conficienda conclusa eadem tenetur observare, eademque circa hos actus iuris esse debent, quae ab integro observanda sunt corpore, illiusve ratione iusta sunt. Corpus itaque separatum, uti integrum, cuius pars est, conclusa sua secundum votorum pluralitatem concipiat necesse est, & quia ius ei & media religionem suam defendendi competunt, neutrum horum corporum subalternorum in causis controversis decisionem sibi arrogare, utque alterum huic sese subiiciat, iure flagitare potest. Nec a superiorum arbitrio civium dependet religio, quo enim iure sibi sument, quod neque ratio iis neque populi concessit consensus? Separatis itaque huius indolis corporibus ad lites, separationem eorum concernentes, feliciter tollendas melius in promptu non est medium, quam amicabile compositio, quam ut obtineant, de corpore ad corpus agere, i. e. vota sua communia sibi invicem communicare tenentur. Eo autem facilius amicabile haecce locum inveniet compositio, quo maior in patriam civium, quoad cultum divinum tantum dissidentium, est amor, quo maius iustitiae studium est.

§. 2.

Imperium nostrum germanicum *unam* esse rempublicam, eaque Monarchiae formula contineri, quae ordinibus seu statibus, quorum in regimine caesareo exercendo, si a reservatis tantum discefferis, consensus requiritur, circumscripta sit, adeoque arbitrario & illimitato Caesaris dispositioni haud obnoxiam, eum non fugiet, qui aliqualem tantum eius notitiam sibi comparavit. Hunc etiam non fugiet, post emendatum ecclesiae statum, Germaniam nostram in comitiis quoad religionem in duo corpora *a)*, Catholicorum nimirum & Evangelicorum, divisam esse. Quam primum ergo Catholici & Evangelici sese separant, separatinque agunt, duo statim, ad quorum unum alterumve omnes & singuli Imperii status pertinent, corpora adfunt, ita tamen ut hic non tantum Principis persona, sed territorii quoque, cui praeest, qualitas respiciatur.

§. 3.

Non omne quidem corpus est societas, facillime autem fieri potest, si nimirum finem vel diuturnum vel perpetuum

A 3

habeat.

a) Vocabulum *Corporis* in Jure publico nostro denotat *a)* Imperatorem & Status Imperii simul sumtos. *β)* Status solos, qui tanquam una persona moralis ab Imperatore tanquam altera differunt, I. P. O. art. V. §. 52. *γ)* pro parte statuum accipitur, hinc aula Caesarea subinde nobilitatem immediatam corpus equestre appellavit Cf. III. MOSERVS in tr. von den kaiserlichen Regierungsberechten p. 6.

habeat. Ut corpus fiat societas requiritur pactum & ut iura certa adquirat titulus. Non opus vero est pacto expresso. De integro hoc quoque statuum corpore non extat, Electoresque, antequam litera scripta aderat, coniunctos fuisse novimus. Sic etiam non extat pactum expressum cui coniunctio statuum Evangelicorum, qualis est hodie, ortum suum debeat. Licet enim Corporis Evangelicorum origo quodammodo in foedere, quod anno 1526 IOANNES Saxoniae Elector & PHILIPPVS Magnanimus Hassiae Landgravius pepigerunt, & in cuius societatem plures receperunt status, quod alia subsequuta sunt foedera, quaeri possit; haec tamen tantum temporaria erant pacta iisque non semper omnes Evangelici status accedebant. Potiori ergo iure pacto tacito & observantiae ^{b)} divisionem istam statuum in duo separata corpora originem suam debere contendimus.

§. 4.

Praeterea quoque rei natura, Lèges Imperii, ipsaque Catholicorum agnitio corpori in specie Evangelico iura sua satis confirmarunt. Licet enim R. Catholici votis in comitiis maioribus sint instructi; his tamen in negotiis, ubi status tanquam

^{b)} Hinc iam in literis statuum unitorum d. d. Heilbronnae d. 7. April 1617 ad Imperatorem missis dicitur: so haben wir uns endlich gleichsam gezwungen vnd nachdem die Natur und Vernunft selbst auch alle göttliche und weltliche Recht uns solches an die Hand gegeben, dergleichen auch vorhin im Reich mehrmahls geschehen und herkommen: in diese unsere Union mit mit einander begeben,

quam unum considerari nequeunt corpus, efficaciter uti non possunt, quia alias superioritatem sibi in Evangelicos arrogarent eosque in servitutem detruderent politicam. Status igitur Evangelici in pacis Westphalicae tractatibus exemptionem nonnullorum casuum, caussarum praecipue religionis, a maiorum decisione postulantes, Constitutione civili germanica libera se fundabant. Quamvis enim in omnibus statuum Imperii nostri collegiis votorum pluralitas in regula valeat; multa tamen reperiri negotia, in quibus periculosissimum foret & naturae collegii repugnaret, si minorem maiori subiicere vellemus partem, quis est, qui in dubium vocare audeat? Incidunt nonnunquam casus tam ardui, ut ad eorum decisionem unanimia merito requirantur, quique ideo *casus a iure maiorum excepti* vocari solent. Hi quidem sunt exceptiones a regula, probatione indigentes. Probari interim possunt 1) ex natura rei. Huc pertinet casus, si de Iure singulorum, aut de iis quae imperio civili non subsunt, quaeve civitatis Rectori secundum principia iuris publici universalis non licent, agitur. 2) In I. P. W. Art. V. §. 52. statutum est, quod a) in caussis religionis, b) in iis casibus, ubi status *tantumquam unum corpus* considerari nequeunt, c) si Catholici & Protestantes in duas partes secedunt sola amicabilis compositio, votorum non attenta pluralitate, litem decidere debeat c). Haec dispositio & formulae imperii nostri conveniens & sapientif-

c) De triplici hac exceptione Cf. III. CAROL. HENR. GEISLER comment. II. de interpretat. Pacis Westphal. p. 19.

entissima erat, cum status Evangelici, secundum libertatem naturalem & germanicam, perfectam cum Catholicis aequalitatem perpetuamque adversus cleri Pontificii persecutiones postularent securitatem, & pacis Westphalicae finis primarius eo tenderet, ut haec & aequalitas & securitas stabiliretur. Omissa ergo sanctione illa R. Catholici vi maiorum Evangelicos facile opprimere ipsamque P. W. pro lubitu annihilare potuissent. Hanc ob causam status Protestantes ad conservanda iura sua in Comitibus Ratisbonae ab anno 1652-1654 habitis foedus arctius incuntes, Electori Saxoniae 1653 directorium collegii sui demandabant. Et quia Catholici primi 1672. ius eundi in partes in aliis, quam quae diversitatem religionis concernunt, causis exercuerunt, ius sibi contradicendi arrogare nequeunt, si Protestantes eo in pari utuntur casu. Status Catholici, quorum sacris & ipse Caesar & Elector Moguntinus, qui tanquam Archicancellarius multum auctoritatis habet, sunt addicti, ut tanquam separatum corpus agant, opus non habent, conventusque eorum, nisi de corpore ad corpus agatur, ideo sunt rariores. Rariora sunt exempla, ubi ex Catholicis aliquis ob religionis gravamina iudicis implorare auxilium necessum habeat; plura vero ubi gravatos se queruntur A. C. addicti, qui adeoque, quia sigillatim cum effectu agere nequeunt, frequentius convenire coguntur. Imperator praeterea ipse in Capitulatione sua A. VI. §. 4. Art. XIII. §. 4. statibus Imperii & circulatorum

tam

tam in comitiis, quam extra illa, quoties vel necessitas, vel eorum id exigere videatur utilitas, circulariter, vel alio modo, sine ullo impedimento conveniendi facultatem tribuit, illis iam I. P. O. Art. XVII. §. 6. tributam. D. CAROLVS VI. 1724. in rescripto ad concommisarium suum ipse disposuit: *so Status über ein und das andere sich nicht vergleichen könnten oder dieserwegen nicht zusammen kommen, sondern de corpore ad corpus tractiren wolten: so solte die Commission im Namen Ihrer Kaiserlichen Majestät Mittler seyn.* Cum ergo in legibus imperii nostri ipsis cuilibet corpori facultas, communi nomine agendi, sit concessa saepiusque ab utraque parte agnita, qualitatem Corporis Evangelici impugnare, vel plane tollere, audentes frustra laborant^{*)}. Me quidem non fugit, recentioribus temporibus hoc fuisse tentatum; sed solidissima argumenta in humillimis ab Evangelicis Imperatori oblatis repraesentationibus omne tollunt dubium.

§. 5.

Corpus ergo tam Evangelicorum, quam Catholicorum facultate pollet, comitiorum aequae ac peculiarium suorum desideriorum ratione, peculiares, qui *Conferentiae* dicuntur, instituendi conventus, a directorio indicendos, licet etiam absque directorii invitatione convenire queant^{d)}. Utrumque vero corpus cum coniunctim integrum Statuum corpus efficiat,

^{*)} V. ill. PÜTTER Instit. I. publ. de 1770. §. 114.

^{d)} GEN. DE SELCHOW Elem. I. publ. Germ. §. 190.

ciat; comitiis Imperii universalibus includitur, atque cum his formam habet eandem, ita ut legati utriusque religionis comitiales utrumque repraesentent corpus, adeoque peculiari legitimatione & ceremoniali non indigeant ^{e)}. Quod si inprimis Status Evangelici in tribus diversis antea allegatis casibus itione in partes uti volunt, nihil requiritur amplius, quam ut hanc suam Catholicis per votum commune significant voluntatem, quod sine omni odio, studio pacis, fieri potest. Non opus est, ut hic moneam, ad ius illud exercendum unanimia corporis praecise non requiri; sed maiora sufficere, adeoque iniquum esse, si quis tueri audeat, locum illud non habere, si vel unicum votum Evangelicorum Catholicis accedat. Duae etenim Statuum partes praevia corporis, in partes ituri, deliberatione formantur, & quia quodlibet regulariter collegium ex votis maioribus conclusum validum facere potest, ab aliis pro collegii huius sententia habendum, quidni & hoc Evangelicorum Corpori liceat? Qualitercunque vero in partes itum fuerit, neque suffragia adversae partis maiora neque auctoritas caesarea decidendi vim habent, sed sola amicabile locum habet compositio (§. I.) ^{g)}, Corpus enim

^{e)} Ill. PÜTTER Inst. Jur. publ. Germ. §. 169.

^{f)} apud SCHAVROTH T. II. p. 365. T. 2. p. 759 & 791. Cf. & Moseri Staatsrecht, T. X. p. 8.

^{g)} Hanc ob causam Ordines Imperii uniti in literis ad Imperatorem d. d. Heilbronae 17 April declararunt: das beste vñnd sicherste

enim hic est statuum complexus, sub quibus non continetur Imperator, ut tertius tantum, qui mediatoris partes in se suscipere potest, considerandus, quod quidem D. CAROLVM VI. in literis 1724. ad concommiffarium suum missis agnovisse, § praeced. monuimus. In hoc casu res omnis eo redire videtur, utrum dissentientes mediatorem, qui quidem obtrudere se nequit, admittere velint. Caesaream autem Majestatem conclusa Corporis Evangelicorum invalida declarare non posse, ex antecedentibus facili negotio deduci potest. Natura denique rei postulat, quod, quamprimum status in duas seceserint partes & amicabile subsecuta non fuerit compositio, totum, de quo quaeritur, negotium quiescere debeat, & tamdiu nihil sit factum, nec fieri queat. Corporis itaque in partes euntis melior tam diu est ratio, quamdiu amicabile

B 2

com-

sicherste Mittel, aber im heiligen Reich Fried vñd Einigkeit zu erhalten vñd gutes Vertrauen unter desselben Ständen wieder zu bringen vñd fort zu pflanzen ist unsers underthänigen und allerunderthänigsten Ermessen dieses, — — wie die geklagte Beschwerden eingerissen Differenzien und zu beiden Theilen einkommene Gravamina durch gütliche Vergleichungs aber nicht ungleiche Zwangsmittel ihre Abhelfung oder Milderung erlangen mögen. Quamvis vero Imperator in causis religionis non nisi concurrentibus statibus, nec per vim Imperii, sed per amicam compositionem aliquid decernere possit; hoc tamen de causis dubiis est intelligendum, non vero de factis Paci Westphalicae e diametro contrariis, quippe contra quae sine ulla exceptione turbatis quocumque modo succurri reali executione praecipit, Art. V. §. 32.

compositio non secuta; nec adversae partis ipsi obtrudi potest sententia. Quod si ergo Catholici & Evangelici in interpretatione Legis Imperii e. g. in puncto simultanei, iuris reformandi &c. dissentiant, neutrum efflagitare potest, ut alterum suam amplectatur sententiam, nec summa Imperii tribunalia hunc sua decisione tollere possunt dissensum.

§. 6.

Finis vero legitimus, ob quem utrumque Corpus in specialem se recepit societatem, ob quem conventus instituit particulares, non is est, ut vinculum generale corporis statuum rumpat, sed ut praecaveat tantum, ne quid in suum ab altero detrimentum fiat, neve iura a sociis semel vel per leges vel per pacta adquisita diminuatur. Augustanae enim Confessionis status, aequae ac Romano-Catholici, religionis suae libertatem soli Deo, non vero permissioni aut tolerantiae aliorum, pari cum ipsis iure gaudentium, debent, & hi non aliter illorum, quam illi horum religionem tolerant, cum sint unius reipublicae cives, aequalibus autonomiae & territorii maiestaticis iuribus praediti I. P. O. Art. V. §. I. 27. 29. 51. Incumbit inprimis Corpori Evangelicorum pacis Osnabrugensis, anni decretorii, statusque evangelicae religionis cura & custodia, vi cuius & violationibus dictae pacis intercedere & pactis de religione percussis, quae P. W. ipsa probat, specialem interponere potest sponsionem ^{b)}. Tantum ergo abest, ut divisio illa Ordinum Imperii

^{b)} 10. CHRISTOPH, WILH. STECK diss. de guarantia pactorum foederumve religionis ergo percussorum C. II. §. 5. & 7.

rii Germanici in duo separata corpora concordiam eorum tollat, unitatique Imperii sit periculosa, ut potius ad utramque confirmandam & ad religionis conscientiaeque libertatem defendendam unice sit introducta. Evangelicae religioni addicti status aequae ac Catholici iuramento fidelitatis Imperatori & Imperio praestito tenentur, quod illi a primis iam reformationis initiis, uti ex informatione GEORGII VOGLERI Cancellarii Brandenburgici Marchionis ⁱ⁾, nec non ex oratione Legatorum Protestantium ad Caesarem habita ^{k)} patet, sincere professi sunt. Imperator autem vi advocatae ecclesiasticae aequalem utrique Ecclesiae germanicae protectionem praestare, sicque ne una alterius commoda intercipiat, ne cui membro conscientiae atque religionis libertas auferatur, neve sub religionis praetextu violentur innoxii, curare debet. Vtrumque quidem corpus in eo, quo vel Imperator & totum Imperium vel Imperator & Imperii circuli deprehenduntur, nexu non est. Caesar enim neque commissarios neque legatos ad haec corpora mittit, propositiones illis Caesareae non fiunt, votum ad Imperatorem non mittunt, quare & huius vel ratificatio vel consensus denegatio cogitari nequit. Quia tamen Evangelici aequae ac Catholici saepius gravamina contra alterius religionis socios vel contra Pontificem Imperatori exponunt, haec duo corpora non extra omnem nexum cum Augusto esse constituta, in aprico est ^{l)}.

§. 7.

Frustra ergo hic nobis obiicitur: nulla vi, quae naturali diffideant divortio, coire posse, nullamque tam fidelem esse

B 3

ⁱ⁾ Zottleder von den Ursachen des E. R. L. 6. fol. 44.

^{k)} Zottleder L. I. c. 8.

^{l)} ill. MOSER von den Kaiserlichen Regierungs-Rechten. p. 201.

esse copulam; quae in diversum tendentia suo teneat nexu. Multa quidem ex religionis Christianae diversitate in Germaniam nostram redundasse mala, vel belli tricennalis infelicitum indignissimae caedes, inexpleri libidinum pastus, miseraeque patrimoniorum direptiones comprobant; sed tam per Instrumentum P. W. sanctum regni nostri ancile, quo simul pax religiosa corroboratur, quam per alias leges Imperii^{m)}, obicem felicissime hisce malis positum, iuraque utriusque religionis determinata esse, laetamur. Pari iure & R. Catholicos & Evangelicos leges Imperii frui volunt, ergo & pari affectu & voluntate Iudicis. Ad sunt normae, quae unitatem & aequalitatem statuum Imperii utriusque religionis securitatemque civium suorum firmant, quaeque effecerunt, ut ultra seculi spatium post pacem Westphalicam felices & florentes vixerint, efficientque ut diutissime porro in pace vivere possint. Art. V. §. I. I. P. O. *aequalitas exacta mutuaeque est stabilita, ita ut quod uni parti iustum est, alteri quoque sit iustum, violentia omni & via facti, ut alias, ita & hic inter utramque partem perpetuo prohibitaⁿ⁾*, & §. 35. ratione subditorum est dispo-

^{m)} Sic. e. g. prohibent leges Imperii omnem zelum religionis inordinatum R. I. nov. §. 157. & R. Visit. de 1713. §. 73.

ⁿ⁾ Ob stabilitam hancce mutuam & exactam aequalitatem, quae unica Reipublicae nostrae conservandae causa est, plane non posse defendi regulam illam nonnullorum pontificiorum: ut quidquid Protestantibus non sit expresse concessum, id omne veniat prohibitum, Catholicisque adeo quod non fuerit nominatim ademptum, illud maneat intactum; sed potius ita rationes esse subducendas, ut, si quid Catholici praecipue sibi sumant, id, si dubium & incertum sit, argumentis & rationibus probare debeant, optime animadvertit, Ill. GEISLER JCtus Marburgensis in Comment. III. de Interpret. P. W. p. 23.

dispositum: *sive autem Catholici sive A. Confessionis fuerint subditi - - pari cum concivibus iure habeantur, aequali iustitia protectioneque tuti, quam regulam Imperator aequae ac ordines Imperii observare tenentur. Capitulatio praeterea caesarem ad aequalem utrique religioni praestandam protectionem obligat o). Huic si satisfecerit obligationi, providendo, ut Gravamina religionis, quorum magna caterva Evangelicos inprimis premit p), tollantur, (uti spem nobis fecit non vanam optimus Princeps q), aequalitatemque exactam inter utriusque religionis consortes, ibi etiam, ubi adhuc neglecta, observando; si ex altera parte status Imperii, qui hodie, eiuratis diverforum sacrorum odiis, studium suum in humanitate literisque collocant, mansuetamque barbaro persecutionis furori praeferunt tolerantiam, pro sua quisque partem operam navare velint, ut secunda adversus externos patria domi legibus, religione, virtutibus, bonisque floreant moribus: non dissolvatur Imperii compages per se sat irregularis, sed maior in dies unitas, tenebris praesertim ignorantiae & superstitionis dispulsis, Evangelicos inter & Catholicos, qui omnes fidei articulum articulorum, *Iesum esse Christum*, credunt, optimo iure speranda.*

Super-

- o) Art. 1. §. 10. gestalten denn auch gedachte Advocatie dem Religions und Profan auch dem Münster und Osnabrückischen Friedensschluß zu Nachtheil nicht angezogen noch gebraucht; sondern denen obgedachten Churfürsten und sämtlichen ihren Religionsverwandten im Reich ein gleicher Schutz geleistet werden solle, ad quae ultima verba venerandus Senex, III. MOSER in den Betrachtungen über die Wahlcapitul. Kaiser Josephs II. breviter, sed nervose, ita commentatur: der Schutz solle also nicht nur auf dem Papier stehen bleiben, oder durch unvollstreckte gute Erkenntnisse zugesichert, sondern auch in der That selbst und wirklich geleistet werden.

p) Mosers neuestes Reichsstaatshandbuch von 1768. p. 73.

q) MOSER l. c. p. 77. & Rescripta Caesarea de 1769. & 1770.

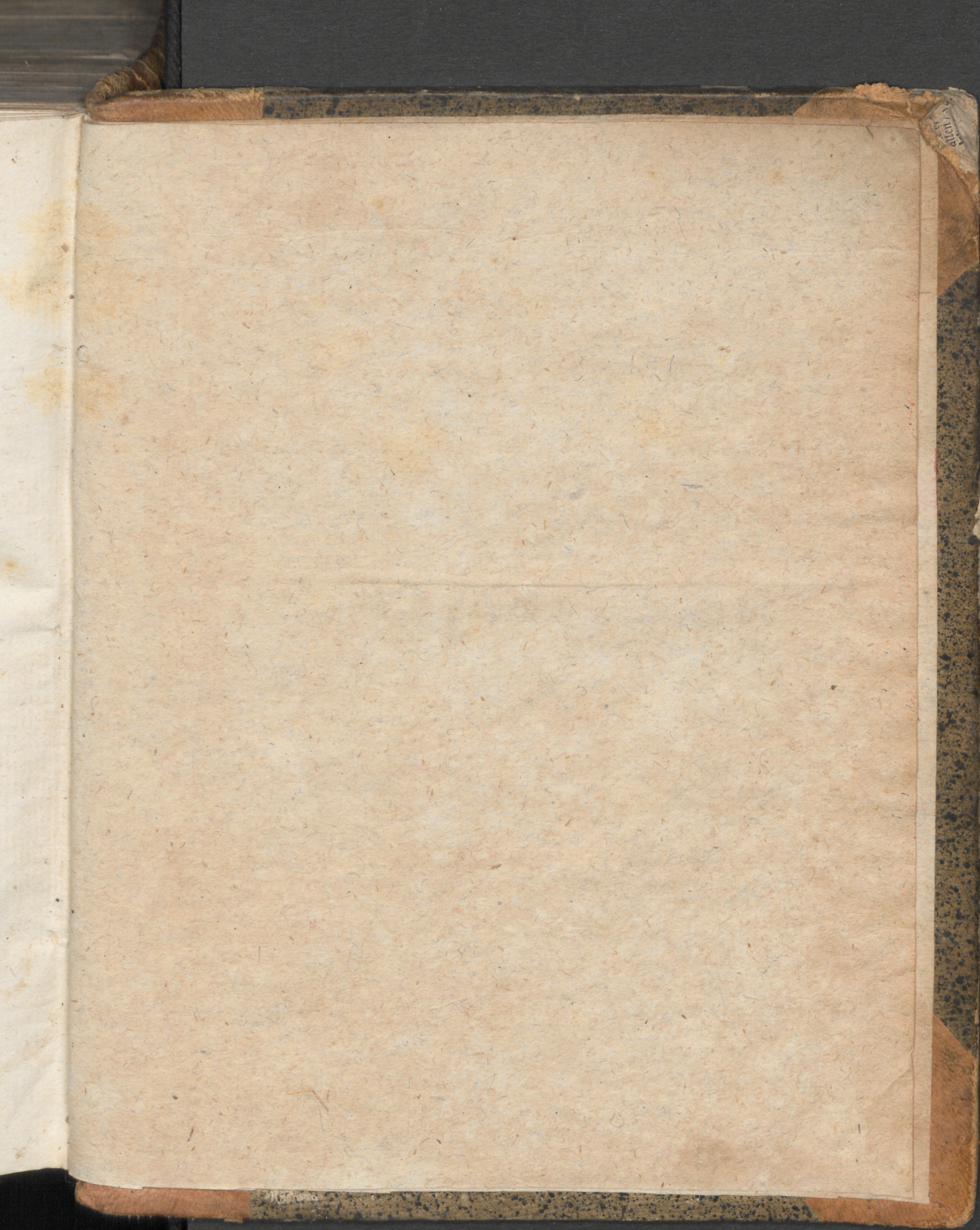
Supereſt, ut de ſcribendi occasione pauca adiciam. Inſtat nimirum Dies XVII. Iulii ad celebrandum Erneſtinae noſtrae anniverſarium natalem conſtitutus, quo ſimul die Iuſſu SERENISSIMI ET CLEMENTISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI NOSTRI, DOMINI FRIDERICI II. HASSIAE LANDGRAVI reliqua, RECTORIS NOSTRI MAGNIFICENTISSIMI, faſces Academiae cum Magiſtratu annuo in V. S. R. & celeberrimum D. IOANNEM ENGELHARDVM KAHLER S. S. Theologiae Doctorem huiusque Profeſſorem ordinarium, legitime electum futuri anni Prorectorem, transferendi ſunt.

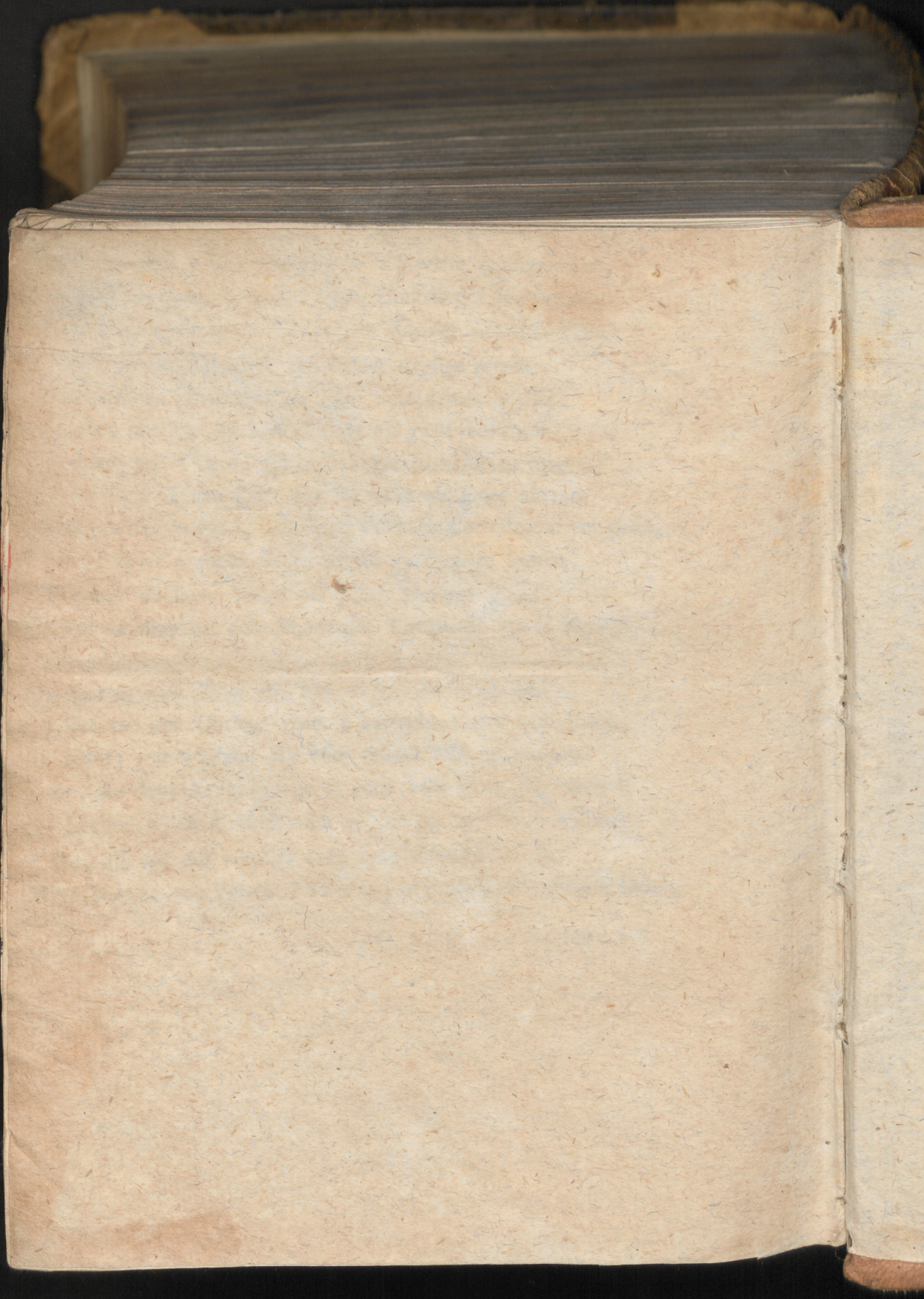
Quae ut omnia rite & legitime ſiant, peractis prius in aede S. Nicolai ſacris, brevi ſermone *de lure exigendi preces publicas* habito, munere Prorectoris decedam, ſucceſſor vero meus Magnificus docta oratione *de Studio novitatis Chriſtianae religioni non admodum noxio* munus hocce graviſſimum auſpicabitur.

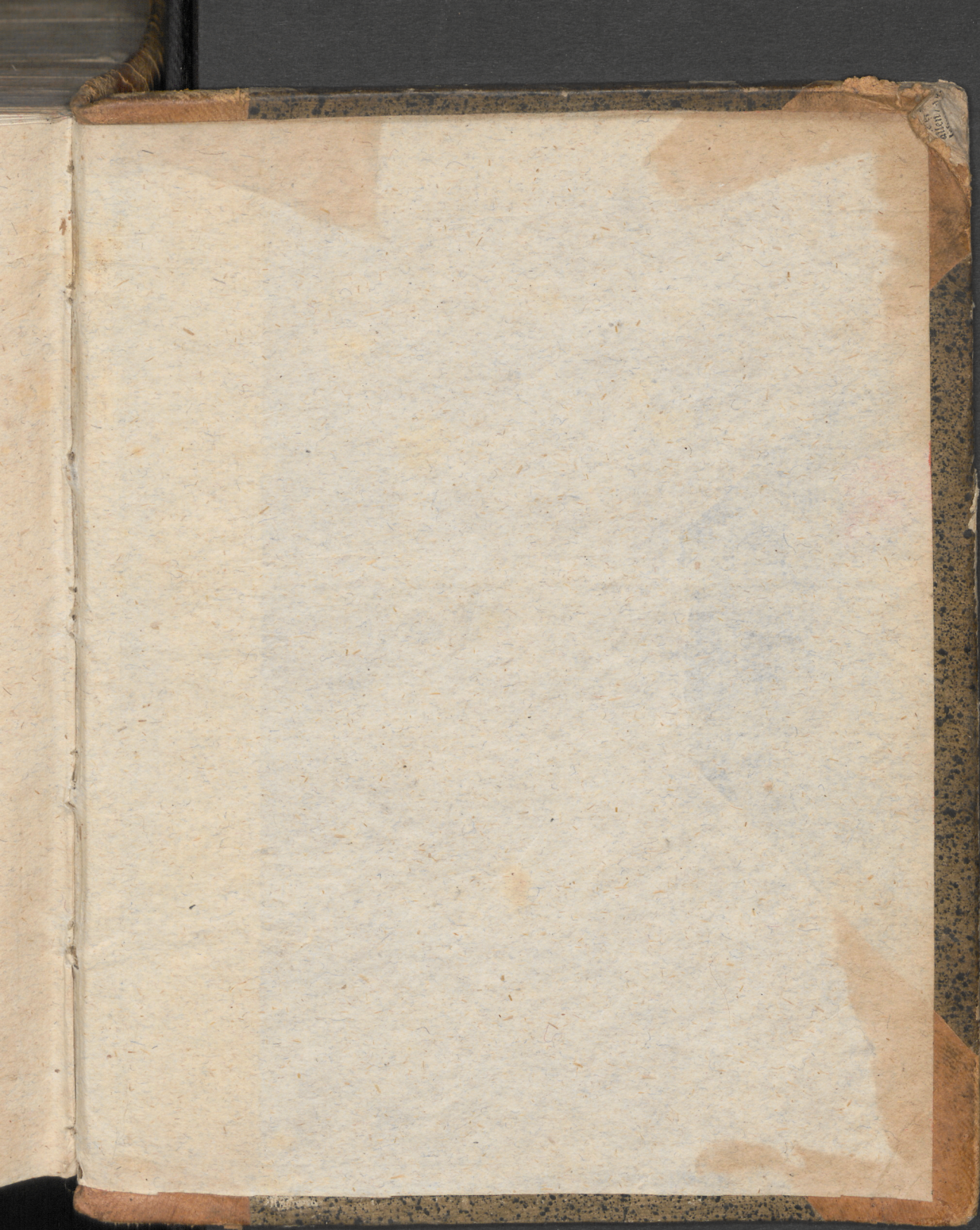
Quibus ſolemnitatibus ut Patres Academiae conſcripti, generoſiſſimi & nobiliſſimi Commilitones, Hoſpites ſuis quiſque honorum titulis compellandi, ſua praesentia favere non dedignentur, debita cum obſervantia rogo.

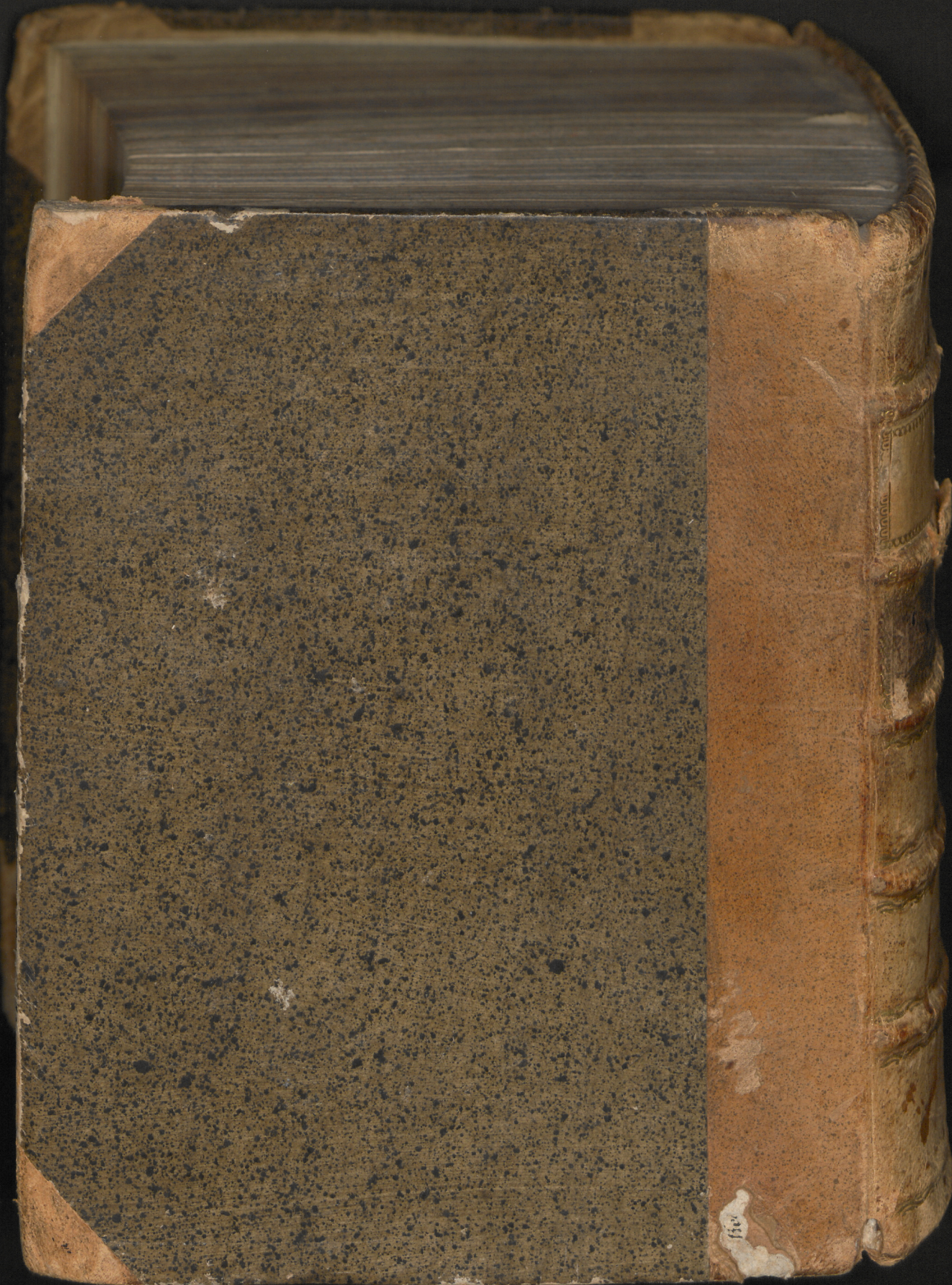
P. P. Rintelii D. XV. Iulii. A. R. S. CIO IO C C LXXVII.

perest, ut de scribendi occasione pauca adiiciam. In-
 rum Dies XVII. Iulii ad celebrandum Ernestinae no-
 rfarium natalem constitutus, quo simul die Iussu
 ET CLEMENTISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI NOSTRI,
 DERICI II. HASSIAE LANDGRAVII reliqua,
 RI MAGNIFICENTISSIMI, fasces Academiae cum
 in V. S. R. & celeberrimum D. IOANNEM
 ENGLER, KAHLER S. S. Theologiae Doctorem huiusque
 Professore, legitime electum futuri anni Prorecto-
 rem, tra-

Quae & legitime fiant, peractis prius in
 aede S. Nicolai brevi sermone de Iure exigendi preces
 publicas habito Prorectoris decedam, successor vero
 meus Magnificus, sermone de Studio novitatis Christianae
 religioni non admodum minus hocce gravissimum auspi-
 cabitur.

Quibus solemni, tres Academiae conscripti,
 generosissimi & nobilissimi, Patroni, Hospites suis quis-
 que honorum titulis comendanda praesentia favere non
 dedignentur, debita cum gratia ago.

P. P. Rintelii D. XV. S. CIO IO C CLXXVII.

